

ལྗང་འབྲུག་གི་གཡུ་བཤད་པ།

བོད་དུ་གཡུའི་རིག་གནས་དང་གྲུབ་ཚུལ་ཚོས་ལུགས་སུ་ཐོབ་ཐང་དང་སྤྱོད་སྤོ་
སོགས་ལ་ཅུང་ཟད་དཔྱད་ཡོད།

གནད་ཚོག་གཏེར་ཁ། གཡུ་མཚོག་འབྲུང་ཁུངས། རིན་ཐང་། མཚོན་དོན།

ཨ་སྤྱབས་རྒྱལ་ཁྲུག་

༢༠༡༤ལོའི་ཁོར་ལུག་ཚུམ་རིག་འགན་སྐྱོར་གི་གཙོ་གྲི་གཞིའི་ཉམས་ཐོབ་པའི་ཚུམ་ཡིག་
བོད་ལུག་སྤྱོད་ཁུངས་ཐོབ་ས་རྩ་ཚོགས་པས་སྤེལ།
WWW.TIBETANECOLOGY.ORG

སྒྲིབ་གཞི།

བོད་དུ་གཏེར་ཁའི་རིགས་མང་བ་ནི་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་ཀམ་ཆག་མེད་དང་ཀམ་པ་རང་བྱུང་དོ་རྗེ། ཀུན་མཁུན་འཛིགས་མེད་སྒྲིབ་པ་སོགས་ཀྱིས་མཛད་པའི་རིན་པོ་ཆེ་བཟླ་ག་ཐབས་ཀྱི་གཞུང་མང་བོ་ཡོད་པ་ལས་ཤེས་ཅུས་ཏེ། གསེར། དུལ། ཟངས། ལྷགས། ལི། རི་ལྷོམ། ར་གན། མཁར་བ། གཡུ། ལྷ་ཅུ། ལྷ་ཏིག་སྟོན་ཤེལ། བསྐྱར་ར་ཀ། དུང་། ལྷུབ། སེལ་སྟན། རིལ་བྱ། དཀར་ཡོལ། ལོས་ཆེན་གྱི་རིགས་འགའ་ཞིག་བཅས་ལ་བཟླ་བའི་དབྱུང་ཚུལ་ཡོད་ཅིང་། གཟེ་དང་། ལྷ་མན། ལྷུང་སྐྱུག་ནལ་ལ་སོགས་པ་མི་བཟུ་བའི་ཁམས་ཀྱི་རིན་པོ་ཆེ་དང་། གསེར་དང་། དུལ། ཟངས། ལྷགས་ལ་སོགས་བཟུ་བའི་ཁམས་ཀྱི་རིན་པོ་ཆེའི་རིགས་སོགས་གཏེར་ཁ་ཆེ་སྤྲོད་པའི་ཏུ་མེད་པ་ཐོན་གྱིན་ཡོད།

ལྷ་ས་ལྷ་སུ་མཚོན་ན། རིན་ཆེན་སྣ་བཞི། གསེར། དུལ། ཟངས། ལྷགས་བཅས་བཞི་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། ལྷ་སའི་ཤར་སྟོགས་སྐར་པའི་རི་མོ་ཟེ་སའི་རི་ལ་ལྷགས་ཀྱི་གཏེར་དང་། ལྷུང་སྟོགས་ཀྱི་ར་ཁ་བྲག་ལ་ཟངས་ཀྱི་གཏེར་ལ། ལུབ་ཀྱི་ལ་དོང་གི་སྟེང་བྲག་ལ་དུལ་གྱི་གཏེར་ལ། ལྷགས་ཁ་རི་ལ་གསེར་གྱི་གཏེར་ལ་ཡོད། ཆོས་རྒྱལ་སྤོང་བཙན་སྐམ་པོ་འཁྲུངས་ས་རྒྱ་མ་གྲི་སྐར་དུ་གཏེར་ཁ་མི་ལོ་བཟུ་སྤྲུག་དུ་མར་བསྟོག་འདོན་གྱིས་དེ་ལོར་ཞིས་ཅིན་ཕིན་གྱིས་ “གནམ་སྟོན་བོ་དང་ཚུ་དངས་མོ་ནི་གསེར་རི་དང་དུལ་ཚུ་ཡིན།” པའི་སྐད་བྱ་བཏོན་པ་ལྷར་ཆེ་དག་སྣམ་མཚམས་འཛོག་གནང་བ་དགའ་འོས་པའི་གཏམ་ཡིན།

སྐབས་འདིར་བོད་ཀྱིས་གཡུ་ལོ་དངོས་འཛིན་བྱེད་སྐབས་དང་བོད་དུ་གཡུའི་རིག་གནས་དང་རིན་ཐང་རི་འདྲ་དར་བ་སོགས་ནང་དོན་གནད་བསྐྱེད་དང་། ཡང་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་སྟོན་སྐྱོད་གཡུ་སྐབ་ཚུལ། གཞན་ཡང་ཆོས་ལུགས་སྤྱི་གཡུ་ལ་ཐོབ་ཐང་དང་སྟོང་སྟོང་རི་འདྲ་ཡོད་མེད་སོགས་ལ་ཅུང་ཟད་དབྱུང་ཡོད།

གཡུའི་མིང་གི་རྒྱུ་རྐྱེན་གྲངས།

རིན་པོ་ཆེའི་རྒྱལ་བོ། རྟོའི་རྒྱལ་བོ། བི་རྩ་ཇ། རྩོན་ཆད་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་སྐད་ལྟར་ཆག་ནས་གཡུ་ལ་ཡུད་ཟེ་ཅས་འབོད། ད་ལྟ་རྒྱ་ཡིག་ཏུ་ 绿松石 རྩོམ་སྤྱི་གཡུ་ཡི་ཐོན་ཁུངས་དཀོན་པས་གཡུ་ལ་འཛིན་པའི་ལ་འཁྲུང་བ། བཤད་སྟོན་ལ་རྒྱའི་རྒྱལ་བོ་ཀྱི་མོ་ལུ་མང་བོད་དུ་ཨ་ནེ་བོང་མ་རྒྱལ་མོར་འཇམ་ཁ་ལུ་ཅུ་ཡོད་དུས་ཨ་ནེ་ཡིས་གཡུའི་གཏེར་རི་ཞིག་གནང་བར་བཤད། གཡུ་ཞེས་པའི་མིང་འདི་བོད་སྐད་གཙང་མ་ཡིན་ཞིང་། དོན་དུ་མདོག་སྟོན་པོ་ཅན་གྱི་དོ་ཡི་མཚོག་ལ་གོ་བ་ཡིན། དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་སྐད་ལ་ཏུར་ཁོ་ཡི་སི་(Turquoise) ཟེར།

གཡུ་ཡི་ཆོས་མིང་ལ་ཐོགས་པ་གཡུང་དུང་བོན། དང་པོར་གཡུ་དུ་ཅུ་འབོད། ས་མིང་ལ་གཡུ་ཐོགས་ཟེ་མ་པ། གནས་རི་ལ་གཡུ་རི་ཚུ་རྒྱལ། གསེར་རི་གཡུ་གཤོག་དང་། མི་མིང་ལ་གཡུ་ཐོགས་པ་ནི་གཡུ་ཐོག་གསེར་རྟིང་གཞིས། གཡུང་སྟོན་དོ་རྗེ་དཔལ། མཚོའི་མིང་ལ་མ་ཐམ་གཡུ་ཡི་མཚོ། ཡར་འབྲེག་གཡུ་མཚོ། ཡི་དམ་ལ་རྒྱལ་མོ་གཡུ་ཞི། རྟོང་ལྷེར་གྱི་མིང་ལ་གཡུ་སྐྱིང་། འབྲུག་ལ་གཡུ་འབྲུག་སྟོན་མོ་དང་། བསང་ལ་གཡུ་བསང་གཡུ་དུད། མེ་ཏོག་གཡུ་མདངས་ཅན། དེ་མེན་རིན་པོ་ཆེའི་གཡུ་འདི་གནམ་བོའི་སྟོང་པའི་ཆོས་ལུགས་ནས་བོན་པོའི་གཡུང་དུང་བོན་དུ་བཏགས་པ་ལྷར་མཚོད་པའི་རྣམ་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཞིག་ལ་དོས་འཛིན་བྱེད་སྟོན་ཡོད།

ཡང་ན་བོད་པའི་སྐྱེ་ཆོགས་འཚོ་བའི་ནང་དུ་འདྲེས་པའི་ཐ་སྐྱོད་ལ་གཡུ་ཤུབ་དང་། གཡུ་ཡི་བད་ལོ། གཡུ་ཡི་སུམ་པ། གཡུ་ཡི་དྲིལ་ཚུང་། མཐིང་གུར་གཡུ་ཡི་ཡ་གད། གཡུ་ཡི་ནེ་ཐང་། གཡུ་ཡི་རལ་གྱི་སོགས་ཤིན་ཏུ་མང་དོ།

¹ ལྷུང་པའི་ཆོས་དུག་གི་ཟིན་བྲིས། དབྱུང་སྟོན་ལས།

གཡུའི་རིགས་དབྱེ་བཞག་པ།

བོད་ཀྱི་ངོས་འཛིན་ལྷགས་ནི། གཡུ་རྫིང་གསུམ། བར་གཡུ་གཉིས། གཡུ་གསར་གསུམ་དང་བརྒྱད་དུ་དབྱེ་བ་ཡིན།² གཡུ་རྫིང་གསུམ་ནི། རྩོམ་ཞིང་དཀར་ལ་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ལ་སྐྱུ་བར་ཡང་མཐོང་བ་དེལ་དུག་དཀར་དང་། རྩོམ་ཞིང་དམར་མདངས་ཆེ་ལ་སྐྱུ་བ་དུག་དམར། དེ་གཉིས་ཟེལ་གྱིས་གཞོན་བ་དུག་དཀར་ལས་ཅུང་སྡོམ་བ་ལ་གཡུ་སྤང་[སྤང]ཟེར་ཏེ་སྐྱུ་ལ་ཡང་འདི་གསུམ་མཚོག་ཡིན་ཤིང་རྒྱས་བ་ཆེ།

བར་གཡུ་གཉིས་ནི། དུག་དཀར་འདྲ་ལ་དེ་ལས་བཀྲག་ཅུང་ཞིང་འོ་ཁ་ཅན་གྱི་གཡུ་སྤོན་ཡིན། དུག་དམར་ལས་ཅུང་གསར་ལ་མདངས་ཞན་བ་བར་དམར་ཏེ་འདི་གཉིས་རྒྱས་བ་འབྲིང་ཅོམ་ཡིན།

གཡུ་གསར་ནི་རིགས་དབྱེ་བས་མ་ངེས་བ་གསར་ཉམས་ཅན་ནི་རྒྱ་གཡུ་ལྷ་གཡུ་བ་ཡང་ཟེར། ཤིན་ཏུ་གསར་བ་སྤོན་ནེ་འདྲ་ལ་རྩོམ་མཐོགས་དཀར་གོང་འདྲ་བ་འབྱར་བའི་འབྲུམ་བ་ཅན་གཡུ་རོ་དང་། ཁ་དོག་ཞན་བ་སེར་ཁ་དབྱེ་བས་གསར་རྫིང་མ་ངེས་བ་ལ་དུག་སེལ་མཐའ་མར་བརྩི།

རིན་པོ་ཆེ་བཟླ་བ་ཐབས་མདོར་བསྐྱས་ཀྱང་གསལ་ལས། གཡུ་རིགས་ལྔ་ཅོམ། གཡུ་སྤང་[སྤང] གྲུ་[དུག]དཀར་བར་གཡུ་དང་། མཚོན་ཁ་ལ་སོགས་གཡུ་ལ་གཏོགས་ཅོམ་ལྔ། ལྷལ་མེད་དེག་མེད་གྲུ་དཀར་གྲུ་དམར་གཉིས། ཟེལ་གཞོན་གཡུ་སྤང་[སྤང]ནོར་བུ་སྐྱག་ཅེས་གྲགས། ལྷལ་མེད་དེག་སྐྱུ་གཡུ་སྤང་ [སྤང]མདོག་འདྲ་ཡང་། ། རིན་ཐང་ཅུང་ཞིང་གྲུ་དཀར་[དུག་དཀར] གྲུ་དམར་[དུག་དམར]ཟེར། ཞེས་གཡུའི་རིགས་དབྱེ་བཞག་ན་ཡང་། གང་སྐར་ལུས་སྤོང་ཞིང་མཐོགས་ལ་ངར་ཆེ་བ་སྤྲད་གཞན་མ་འདྲེས་བ་བཟང་།

བོད་པས་གཡུ་དམར་བཅོན་གྱི་གདོང་ཞེས་འབོད་བ་དེ་དམར་ཤས་ཆེ་བའི་གཡུ་གྲུ་དམར་ཡིན། དངོས་གནས་བཤད་ན་གཡུ་འདི་ཤིན་ཏུ་དཀོན་བ་ཞིག་ཡིན། སྤར་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གཡུ་དུག་དམར་དམར་རྒྱང་གི་འཁོར་ས་ཞིག་ཡོད་ཚུང་འདུག རྒྱ་ནག་པས་ཀྱང་གཡུ་ལ་རིགས་བཞི་ཅོམ་སྤྱོད་ཡོད། དེང་སང་གི་ཚོང་རའི་ཐོག་རྒྱ་གཡུ་དང་ཨ་མེ་རི་ཀའི་གཡུ་སྤོན་གནས་མདོག་ཅན་བོད་པས་གཡུ་སྤང་ཞེས་བ་དེ་ཚོའི་རིགས་མང་ངོ་།

གཡུ་གྲུ་ཚུལ།

གཡུ་ནི་གཏེར་ཁ་ནས་ཐོན་པའི་རིན་པོ་ཆེ་མདོག་སྤང་གྲུ་དང་དབྱེ་བས་སྤོང་ཚོགས་ཡོད། མཁའ་རྒྱུད་དང་ཡུན་རིང་འཕྲད་པས་རིམ་བཞིན་སྤྱ་ཅུ་འགོ་བས་རྩོ་ལྷར་སྤྱ་བ། སྤོན་རྩལ་བྱས་ཚོག་ལ་རྒྱན་ཆའང་བྱས་ཚོག་བ་ཞིག་ཡིན། གྲུ་ཆ་ནི $CuAl_6(PO_4)(OH)8.5H_2O$ ཡིན་ལ། སྤོན་ཚད་5~6 °དང་། བསྐྱར་སྤྱིང་ ཁེ 2.6~2.8 ཡོད། ཐོན་ལུས་མེ་འདྲ་བས་གྲུ་ཆའི་འདྲེས་ཚད་ལ་ཡང་ཁྱད་པར་ཡོད་པས་ཁ་དོག་དང་མཚན་ཉིད་ལ་ཡང་དེ་མཐུན་གྱི་ཁྱད་པར་ཡོད་པ། དེ་ཡང་བོད་ལུས་ནས་ཐོན་པའི་གཡུ་ནི་རིན་ཆེན་གཡུ་མཚོག་ཏུ་གྱུར་བ་ཨང་དང་བོ་ཡིན། ཚོན་རིག་གི་བཤད་སྤྲད་སྤྲེལ་སྤྲེལ་ན་གཡུ་ནི་ས་འོག་གི་གཏེར་འབྱུར་གྱི་རྩོམ་པ་གཉིས་བ་གཏེར་དུ་འབྱུར་ཁ་མའི་སྐབས་སུ་ལི་ཡི་རྩལ་རྒྱ་རིགས་ཤིག་དང་ཕྲད་བ་ལས་གཡུ་འབྱུར་བར་བཤད་ལ་སྐྱུས་ཚད་དམ་ཤིང་ཁ་དོག་ལ་སྤོང་དཀར། རྩོ་སྤང་། སེར་སྤང་སྤོང་རིགས་གསུམ་དུ་འདོད།

གཡུ་ལི་གྲུ་ཆ་ནི་སྤོང་ཟེ་དང་། ཏ་ཡང་། ཟངས། ལྷགས་སོགས་རྩོ་ལི་གཡུ་འདྲེས་ལས་ཆགས་པས། དེ་འདྲའི་གྲུ་ཆ་མ་གཅིག་པའི་རྒྱུན་གྱིས་གཡུ་མདོག་དང་གཡུ་རིས་ལ་མེ་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་ཐོན། དེང་སང་བོད་ལུས་ནས་འདོན་པའི་བོད་གཡུ་དང་རྒྱ་གར་དང་ཁ་ཆེ་ནས་ཐོན་བ་ཡོད་ཚད་ལ་གཡུ་རྫིང་ཞེས་ཅིས་ཆེར་འཛིན། གཞན་བ་རྒྱ་ནག་དང་ཨ་རི་ནས་ཡོང་བའི་གཡུ་ལ་གཡུ་གསར་ཞེས་གཡུ་མང་བོ་ཞིག་ནི་གཡུ་ཚོ་བྱགས་པའི་གཡུ་རྩོ་དང་གཡུ་རོ། གཡུ་བཅོས་མ་ཡང་ཡོད།

² ཤེས་གོང་ཤེས་ཤིང་། དེའུ་དམར་དག་བཞེས་བཞག་འཛིན་ལུན་ཚོགས།

གཡུ་གྲུབ་ཚུལ་ལ་བོད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ལས་བསྟན་པ་ནི། འབྲུང་བའི་ངང་དུ་མ་འདུས་གང་ཡང་མེད།³ ཅེས་ཚོས་ ཡོད་དོ་ཚོག་འབྲུང་བའི་ངང་ལས་གྲུབ་ཏེ་དང་པོ་མིན་ནས་བར་དུ་ཚགས་པ། མཐའ་མར་འཛིགས་པ་སོགས་ཀྱང་འབྲུང་བས་ བྱས་པ་ཡིན་པར་སྣང་། ཡང་ན། གཡུ་ཡི་གནམ་ཡོལ་ཀན་གྱི་ས། །གསེར་གྱི་ས་གཞི་ཀུན་གྱི་མ། །ཞེས་རིན་པོ་ཆེ་གཡུ་ཡི་གནམ་ ལས་གྲུབ་ཅིང་གནམ་ཡོལ་ཀན་གྱི་ས་ལྟ་བུ་གོ་ཐོབ་དང་། རིན་ཆེན་དང་པོ་གསེར་ནི་ས་གཞི་ཀུན་གྱི་མ་ལྟ་བུའི་གོ་ཐོབ་ཡོད། ཡང་ན་ཕྱི་འབྲུང་ལྗོངས་ཀྱི་གནམ་གྱི་སྟོང་པོ་གཡུ། ས་ཡི་སྟོང་པོ་གསེར། མེ་ཡི་སྟོང་པོ་མཚོང་། རྩ་ཡི་སྟོང་པོ་ཤེལ། རྩུང་གི་སྟོང་པོ་དངུལ། ཞེས་དང་གསང་ལྷགས་ལས་འབྲུང་ལྗོངས་རྩུང་གི་སྟོང་པོ་ལྷགས། མེ་ཡི་སྟོང་པོ་ཟངས། རྩ་ཡི་སྟོང་པོ་ དངུལ། ས་ཡི་སྟོང་པོ་གསེར། གནམ་གྱི་སྟོང་པོ་གཡུ་ཞེས་པ་སོགས་གཡུ་རི་ལྟར་གྲུབ་ཚུལ་གྱི་རིག་གནས་མང་པོ་ཞིག་ཡོད།

རིན་ཆེན་གཡུ་མཚོག་བོད་ཡུལ་ནས་འབྲུང་བར་བསྟན་པ།

དེའུ་དམར་དགེ་བཤེས་བསྟན་འཛིན་ལུགས་ཀྱི་ཤེལ་གོང་ཤེལ་སྤོང་ལས་བོད་ཀྱི་གཡུ་ངོས་འཛིན་ལུགས་བསྟན་ མ་ཐག་འདི་རྣམས་ནི་རྒྱ་གར་ན་ཡེ་མེད་པས་མཚོ་མ་དྲོས་པའི་གཏིང་ན་ཡོད་པས། རྩ་བ་བདུན་པའི་དུས་ཚར་ཞོད་ཆེ་དུས་ མཚོ་ལས་འབབ་པའི་རྩ་འབྲུབས་པས་བོད་གངས་ཅན་དུ་ཐོར་བུ་འབྲུང་བར་གསུངས་ལ། རིན་པོ་ཆེ་བརྟག་ཐབས་མདོར་ བསྟུས་ཉུང་གསལ་ལས། གཡུ་རིགས་ལྡེ་ཚམ་བསྟན་ཏེ་འབྲུང་ཁུངས་གངས་ཅན་བོད་ཀྱི་བྲག་མ་གཏོགས། །འཛམ་གླིང་ཡུལ་གྱི་ ཀུན་ལས་མི་འབྲུང་བཤད་ལ། །འབྲིང་དང་ངན་པ་ཡུལ་གྱི་ཀུན་ནས་ཐོན། །ཞེས་གསུངས་བར་གཞིགས་ན་བོད་ཀྱི་བྲག་མ་ གཏོགས་པའི་འཛམ་གླིང་ཡུལ་གྱི་ཀུན་ནས་མི་འབྲུང་བཤད་པ་ལས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་མེས་པོ་གོང་མ་དག་གིས་གཡུའི་ངོ་བོ་དང་ དབྱེ་བར་ཉམས་ཞིབ་གནང་བའི་ཚུལ་དེ་གསལ་བོར་རྟོགས་རུས།

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་པ་བན་ཤུལ་བས་གཡུའི་རིགས་ནི་གང་ནས་རི་ལྟར་ཐོན་ནམ་ཞེས་པར། གཡུས་ཅུའི་རྟག་ ཚང་གི་མཁས་པ་ཆེན་པོ་དབལ་འབྲོར་བཟང་པོས་སྟོལ་ལོ་༡༤༥༤ལོར་མཛད་པའི་རྒྱ་བོད་ཡིག་ཚང་ཆེན་མོ་(མཚན་གཉིས་པ) ལ། བོད་རྒྱལ་དེས། རྒྱ་དང་། རྒྱ་གུ་བུལ། ཉང་སྤུལ་སྟོན་དང་གསུམ་མངའ་འོག་ཏུ་བསྟུས། རྒྱ་གུའི་གཡུ་རྩིང་། དེལ་རྒྱབ་བཙོ་ བརྒྱད། བོད་དུ་སྐབས་པ་དེ་དུས་ཡིན་ཟེར་བར་འདུག་ཅེས་ཡབ་གནམ་ཅུ་སོང་བཙོན་གྱི་སྐུ་དུས་སུ་བྱང་ཕྱོགས་གྲུ་གུའི་ཡུལ་ རས་གཡུའི་རིགས་བོད་དུ་དངས་བའི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བོར་འཁོད་ཡོད་ནའང་གང་ཟག་སུ་ཞིག་གིས་དངས་པ་སོགས་བྱེ་བྲག་གི་ གནས་ཚུལ་གང་ཡང་མི་གསལ། ཡིན་ནའང་སྟབས་ཡག་པ་ཞིག་ལ་རྒྱལ་དབང་ལྡོ་བ་དག་དབང་སྟོབ་བཟང་རྒྱ་མཚོས་ (༡༩༡༧ནས་༡༩༥༥) མཛད་པའི་རང་རྣམ་དུ། རྩེར་རལ་ས་འཛིན་གྱིས་གྲུའི་ཡུལ་ནས་གཡུ་རྩིང་བདུན་དངས་པར་གྲགས་ ཤིང་བོད་ཀྱི་ཚོས་རྒྱལ་མེས་དཔོན་གྱི་དུས་སུ་གཡུའི་རྣ་རྒྱན་དང་ལྷ་གཡུ་སོགས་རིན་པོ་ཆེའི་ཅི་རིགས་སྟོས་སོལ་ཡོད་འདུག་ ཅེས་གསལ་ཡོད།

འདི་དང་འགྲོས་མཐུན་པར་བྲག་དཀར་རྟ་སོ་སྤུལ་སྐུ་མི་པམ་ཚོས་ཀྱི་དབང་ལུག་གིས། རྒྱབ་ཐོབ་ཀྱི་སྐྱེར་དང་གསུམ་ ལས་རིམ་པར་མི་རབས་ཉེར་ལྔ་བ་ན་སྐྱེར་རལ་ས་འཛིན་གྱིས་གྲུའི་ཡུལ་ནས་གཞིགས་བདུན་གྱིས་གཡུའི་བོད་དངས་པར་ བཤད་མོད།⁴ ཉམས་ཞིབ་པས་གཡུའི་རིགས་ནི་གནམ་ཅུ་སོང་བཙོན་གྱི་སྐུ་དུས་སུ་བྱང་ཕྱོགས་གྲུ་གུའི་ཡུལ་ནས་གཡུའི་རིགས་ བོད་དུ་དངས་པར་འདོད་པ་ནི་མ་དེས་ཏེ། བོད་དུ་གནམ་འབོའི་མིན་པ་བོན་གྱི་དུས་སུ་དར་བ་དང་ཚོས་ཀྱི་ཚོག་སྣ་ཚོགས་ཡོད། འོན་ཀྱང་། རྒྱ་གུའི་ཡུལ་ནས་དངས་པ་དེ་གཡུའི་རིགས་དམན་པའི་བྱེ་བྲག་ཅིག་ཡིན།

དེ་བཞིན་ཁ་ཆེ་གཡུ་རྩིང་གི་སྤོང་རྩི་གོ་སར་རྒྱལ་བོའི་སྤྱང་ཡིག་ལས་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་བོ་ཁྱི་བརྟན་གྱིས་བལ་བོ་སོགས་ རྒྱལ་ཁམས་རྒྱང་དུ་འགའ་ཞིག་དབང་དུ་བསྟུས་རྗེས། ཁེངས་དྲེགས་ཆེས་ཆེར་གྱུར་ཏེ། རྩིང་ཡུལ་ལ་དམག་དངས། མཐར་ གཡུལ་འབྲུག་ཏུ་ཁྱི་བརྟན་རྒྱལ་བོ་དུམ་བུར་གཤགས། ཁ་ཆེས་སྤོང་ལ་མགོ་བཏགས་རྗེས་གོ་སར་རྒྱལ་བོས་ལྷ་མངའ་འཕངས་

³ དག་པ་གསེར་གྱི་མདོ་ཐིག་ལས།
⁴ དུ་གྲུ་ཡའི་གོས་བཟང་ལས་སྟོགས་བམ་གཉིས་པ་བཞུགས་ (མཚན་གཉིས་པ)
⁵ གཏེར་དཔོན་རིག་འཛིན་བརྒྱུད་པའི་གདུང་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཚངས་བའི་དོ་ཤམ།

དྲི་ལ་ཆེ་གཡུ་རྫོང་གི་གཏེར་སློབ་ཕྱིན་ཤིང་། གཡུ་རིགས་སྣ་ཚོགས་སྤངས་ནས་དམངས་ལ་གཡུ་འབྱེད་བཏང་བའི་སྤྱི་ལོ་ལྔ་ལ་
དེ་ནས་ཡང་གཡུ་རིགས་བྱེ་བྲག་པ་ཅིག་ཐོན་ཡོང།

གཡུ་ཡི་ཐོན་ཁུངས་གཙོ་བོ་བོད་ཡུལ་དང་ཏ་ཟེག་རྒྱ་དཀར་ནག་ཨོ་རྒྱུ། ལི་ཡུལ། ཨ་མེ་རི་ཁ་སོགས་ཡིན། ཐོན་ཡུལ་
དེ་དག་ནས་ཐོན་པའི་གཡུ་ལ་སྤྱི་ལོ་ལྔ་ལ་དང་མདོ་ག་མེ་འདྲ་བ། ལུས་པ་མེ་འདྲ་བ་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་ལྡན།

གཡུའི་ཕན་ལུས་བཤད་པ།

གངས་ཅན་པ་དག་གིས་ལོ་ངོ་སྟོང་ལྷག་སྟག་གི་རིང་ལ་གཡུ་ལ་དོ་སྣང་བྱུང་མིན་ཞིག་བྱས་ཡོད་ལ། ལོ་ངོ་བཞི་སྟོང་
སྟོན་དུ་གཡུ་ལ་ངོས་འཛིན་སྤངས་དེ་གཡུ་ཡིས་བར་ཚད་སེལ་ལ་གདོན་འགོག་པ། འཚིན་དུས་སུ་གཡུ་ཡིས་ལམ་བཟོན་དེ་ཞིང་
ལམས་དུ་སྐྱེལ་བ། ལྷ་སྟོན་བཏུན་པ་དང་། རྟ་འགོག་པ། རྒྱ་ཆ་བྱེད་པ། རོལ་ཆ། ཆོ་ག་བཏང་བ། སྟོན་ལམ་རྒྱག་པ། སྟོན་དུ་
འགོ་བ། ཡང་སྟོན་གསོ་བ་རིག་པའི་རིན་ཆེན་སྟོན་སྟུར་སོགས་འཇུག་སྟོ་ཤིན་ཏུ་ཆེ།

གཡུ་ནི་སྟོན་རྒྱས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ཏེ། གསོ་རིག་སྟོན་གྱི་རོ་ལུས་ངོས་འཛིན་བྱེད་སྐབས། གཡུ་(ཕྱོ་ལྡང་། དུག་དཀར།
མཐིང་རིས་ཟེར) རོ་ནི་བསྐྱ་ལྷ་རྒྱས་བསེལ་བར་བྱེད། མཚོན་ཚད་དུག་ཚད་མཚོན་རྒྱས་ནད་ནམས་སེལ། ད་ལྟོ་འཚོན་
པའི་སྟོན་ལ་གཡུ་རྫིང་ཉེར་ལྷ་ལྷ་བྱ་ཡོད། གཡུ་ཡིས་དུག་དང་མཚོན་ཚད་སེལ་བར་བྱེད།

སྤྱི་ལོ་ལྔ་ལ་དང་ཏ་ཟེག་ཡིག་ཆ་ཨང་རྟགས་1057 པ་ལས། “སྤྱི་ཞིག་གིས་མཚོན་པ་གུམ་ན་གཡུ་སྟོང་གི་ཅེ་གསུམ་
བཏག་སྟེ་འབྲངས་ན་ཅི་” ཞེས་བཀོད་པ་ལས་སྟོན་ཚོ་མཚོན་པའི་ནད་ལ་གཡུའི་རིགས་བཀོལ་བའི་གསོ་བྱེད་ཀྱི་རིག་པ་ཡོད་
པར་དབྱེད་ལུས་པ་དང་། གཞན་ཡང་རྒྱལ་སྟོན་ནམས་ཀྱི་བཞེས་རིགས་ཀྱི་སྟོང་ལ་གསེར་དང་གཡུ་སྟག་པའི་ཚུལ་ལ་གསེར་
སྟོན་དང་གཡུ་སྟོན་ཞེས་འབོད་དེ། “གསེར་སྟོན་ལ་སོགས་པས་མཚོན་དེ་”ཅེས་གསུངས་པ་འདི་ལས་གནའ་ནས་
བཟུང་གཡུ་ནི་སྟོན་དུ་བེད་སྤྱད་པ་ཤིས་སུ་བ།

སྤྱི་གཡུ་བཤད་པ།

གང་ཟག་ཞིག་གི་ཆེ་བསྐྱང་བ་ལ་སྤྱི་རྒྱབ་དང་སྤྱི་རོལ་དུ་འབྱུངས་པ་ལ་སྤྱི་བསྐྱེལ་སོགས་པའི་ཆོ་ག་བན་བོན་
གསར་རྫིང་རིས་མེད་དུ་ཡོད་ལ། གང་ཟག་ཞིག་གི་ཆེ་འཕྲོག་པ་ལ་ཡང་ཐོག་མར་སྤྱི་བསྐྱེལ་བྱེད་དགོས་ལ། དེ་ལྟར་མ་བྱས་
ན་བསྐྱེལ་ལས་སམ་དངོས་སུ་ཆེ་འཕྲོག་སྤྱི་བ་ཡིན། ཆོ་མདའ་ནི་སྤྱི་བ་པའི་སྤྱི་ཆགས་ས་ཡིན་པས་ན་ཆོ་མདའ་དང་དེའི་གཡུ་
འདོགས་པ་ནི་སྤྱི་གཡུ་སྟེ། ལྷ་མེད་ཀྱི་ཞེ་ཆགས་ས་སྤྱི་བའི་གཞུག་གི་གཡུ་ཡིན་པས་ན་སྤྱི་གཡུ་ཟེར་ཞིང་། མཁའ་འགོ་ཡི་སྤྱི་
རྟེན་ནི་སྤྱི་གཡུ་གསེར་མཐོན་བྱ་ཡིན་ཟེར། དེ་ལུས་སྟོང་ལ་འཆང་ན་མཁའ་འགོ་མ་མང་པོ་འདྲ་བའི་རྟེན་འབྲེལ་ཁྱད་པར་བ་
ཡོད།

རིན་ཆེན་གཡུ་ཡིས་ཅིའི་ཕྱིར་སྤྱི་མཚོན་པར་བྱེད་པ་ཡིན་པར་
ཤེས་དགོས་ན། བོད་ཀྱི་སྟོན་མོང་མིན་པའི་སྤྱི་བསྐྱེལ་རིག་གནས་ཤེས་དགོས་
ལ། དེ་ལ་མཚོག་སྤྱི་བ་ནི་མ་ཐར་ཚོགས་ལས། སྤྱི་བའི་ཆོ་སྟོན་རྟེན་ཡིན་
ཕྱིར། དེ་ཉིད་ཉམས་དང་ཡལ་བ་དང་། གཏོན་བཞེགས་འབྱུང་བོས་
འཕྲོག་པ་ན། བསྐྱེལ་བའི་ཐབས་ནི་བཙོན་པར་བྱ། ཞེས་གསུངས།

གང་ཟག་ཞིག་ལ་སྤྱི་ཆེ་སྟོན་གསུམ་ཡོད་པ་ལས། སྤྱི་བའི་གང་ཟག་
གི་རྣམ་ཤེས་དང་འདྲ་ཡང་གང་ཟག་དེའི་རྣམ་ཤེས་མ་ཡིན། བོད་པ་ཀན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཞེ་ཆགས་སའི་ཡུལ་དང་ཁ་འབྲེལ་

6 གསལ་སྟོན་ཚོགས་བསྐྱོགས་རིན་ཆེན་སྟོན་མེ
7 ཤེས་གོང་ཤེས་ཤིང་། རྟོག་དམར་དགེ་བཤེས།
8 ཆོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན།

ལར་དང་འགྲོ་ནི་ཡིན་པས་ཁྱེད་ཚུར་ཤོག་ཅེས་འབོད་སྲོལ་ཡོད། དེ་ལྟར་མ་བོས་ན་ལྷ་འབྲུམས་ཉེན་ཡོད་པའི་བཤད་སྲོལ་
ཡོད། གང་ཟག་གི་རྟེན་ལུས་ཡིན་པ་དང་། རྣམ་ཤེས་ཀྱི་རྟེན་ཚེ་སོག་ཡིན་ལ། ཚེ་སོག་གི་རྟེན་ནི་ལྷ་ཡིན། ལྷ་གནས་སའི་ལྷ་ཚོང་
དང་ལྷ་རྩོད་ལྷ་རིལ་སོགས་པ་དང་རྟེན་དུའང་བརྩེ།

གསོ་རིག་གི་གཞུང་དུ་ལྷ་ཚོས་གངས་ལྷར་འཕོ་བར་འདོད། གཡུ་རྩོད་འདི་མིའི་རྣམ་ཤེས་དང་ལྷ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་
ཞིག་དང་། ཡང་ན་རྩོད་ཉེད་ལ་ལྷ་གནས་པ་དང་ལྷ་མེན་གྱི་རྣམ་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་པར་བཤད། གདོད་མའི་གཡུང་དུང་
པོན་ལ་དེ་དང་བསྐྱུར་པའི་ཚེ་ག་རབ་དང་རིམ་པ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་ལ། ད་དུང་ཡང་བོད་མིའི་འཚོ་བའི་ནང་ནས་མཚོང་ལུག
པོན་ཚོས་པ་དག་གི་གཡུ་རྩོད་འདི་སྐྱེ་བོ་གང་ཅུང་གི་ལྷ་སོག་དང་ལྷ་མེན་གྱི་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བགྱིད་
དེ་ཚེ་གང་པོ་ལུས་སུང་དང་འབྲེལ་མེད་ཡིན།

གཞན་ཡང་བོད་ཀྱི་གཉེན་རྟགས་ཀྱི་བརྟེན་དུ་མཚོན་བྱེད་དུ་མིའི་གཙུག་གཡུ་པོའི་ན་གཡུ་འདོགས་སྲོལ་ཡོད། གཡུ་
ནི་གནའ་བོའི་བོད་ཀྱི་བཙན་བོའི་དུས་ནས་བཟུང་རིག་གནས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་དུ་གྱུར་ཡོད་པས། ལྷ་བསྐྱེད་ཚེ་ག་ལྷེལ་
སྐབས་སུ་མཚོང་གནས་སམ་སྐྱགས་པ་དེས་ལྷ་གཡུ་དེ་ལྷ་བསྐྱེད་ལུས་ཀྱི་སྐྱེ་བོ་དེའི་སྐེ་ལ་འདོགས་པ་དང་། ལྷ་བསྐྱེད་ལུས་ཀྱི་སྐྱེ་བོ་
དེས་དེས་པར་དུ་ལྷ་གཡུ་དེ་མི་བསྐྱེད་པར་བདག་གཅེས་ཡག་པོ་བྱེད་དགོས་ལ། གལ་ཏེ་ལྷ་གཡུ་དེ་བསྐྱེད་པའམ་ཆག་སྐྱོན་
སོགས་བྱུང་ན་ལྷ་གཡུའི་བདག་པོའི་སོག་ལ་བར་ཆད་འབྱུང་བར་བཤད། བཤད་སྲོལ་ལྟར་ན་ལྷ་གཡུའི་མདོག་ནི་ཁོར་ཡུག་གི་
འོད་མདངས་མི་འདྲ་བའི་ཆ་སྐྱོན་འོག་འགྱུར་སྐྱོག་འགྲོ་ཞིང་། གལ་ཏེ་སྐྱེ་མདོག་ལྷ་བྱུར་གྱུར་ན་ཅུང་ཟད་མི་ལགས་ཤིང་དེ་ནི་
ལྷས་ངན་པའི་རྟགས་མཚན་ཞིག་དུ་བརྩེ།

བོད་མིའི་བསམ་ཚེད་དུ་མི་གང་ཅུང་ཞིག་གི་ལྷ་དེ་ཡུལ་ཁྱེད་པར་ཅན་འགའ་ལ་བགོ་ཚོག་ཅིང་། དེ་ནི་སྣོད་བཅུད་ཀྱི་
རྣམ་པ་གང་བདེ་ལ་འཛོག་ཚོག་ཁྱེད་པར་དུ་མི་ཡི་རྩེ་བོ་དང་བདག་པོའི་རིགས་ལ། ལྷ་ཤིང་། ལྷ་མཚོ། ལྷ་ལྷག་ལྷ་རྩོད་སོགས་ཅི་
རིགས་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་འདི་དག་ནི་སྐྱེ་བོ་དེ་དང་འབྲེལ་བའམ་ཕན་ཚུན་མཉམ་སྦྱོད་འོད་སྣོན་ཀྱི་ཕྱི་མཐུན་ལྷ་གཡུ་ཁོ་
ན་ཡིན། དེ་མེན་ན་འཛོན་མང་མེད་པ་ཞིག་དུ་མཚོང་།

ངག་དབང་བསྟན་འཛོན་ལུན་ཚོགས་ཀྱི་རྟོར་སྤོང་གཡུལ་འབྱེད་དུ། སྤོང་དང་རྟོར་གཉིས་འཐབ་སྐབས། རྟོར་གྱུར་
དཀར་རྒྱལ་བོས་བྱ་བའི་མངགས་ནས་མཐའ་བཞིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ནང་བཅུན་མོ་འཚོལ་བར་བཏང་། རྟོར་གྱི་ལྷ་བྱ་ཡིན་ཞེས་
པའི་བྱ་ནག་པོ་དེ་ཡུལ་མང་པོ་བརྒྱུད་མཐར་སྤོང་ཞེས་པའི་གོ་སར་རྒྱལ་བོའི་འབྲུངས་ཡུལ་དུ་བསྐྱབས། དེར་བྱ་དེས་གོ་སར་གྱི་
བཅུན་མོ་འབྲུག་མོ་ཉིད་འོང་གི་ལམ་ཏེ་གཉིས་ཀྱི་མདུན་དུ་དབྱ་སྐྱ་སྐྱ་བཞིན་པ་མཚོང་། བྱ་དེ་འབྲུག་མོའི་མཛེས་སྟེག་ལ་ཉང་
སངས་པ་དང་། དེས་དབྱ་སྐྱ་སྐྱ་སྐབས་ལོགས་སུ་བཞག་པའི་གཙུག་གཡུ་དེ་བརྒྱུས་ནས་འབྱེད། གཙུག་གཡུ་ལ་ལྷ་གནས་ཡོད་
པས་ལྷ་འབྲུམས་སོང་ན་ལྷེ་ལ་རང་དབང་མེད་པས་འབྲུག་མོ་རེ་ཞིག་རྟོར་རྒྱལ་བོའི་རྒྱང་མར་མི་འགྲོ་ག་མེད་བྱུང་བ་འདི་དག་
ནི་ལྷ་དང་གཡུ་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་དཔེ་མཚན་ཅོམ་ཡིན།

གཡུའི་བཟོ་ཐབས།

བོད་ཀྱིས་གཡུའི་བཟོ་ཐབས་ལ་གཡུ་རྗེད་ལུགས་སུ་སྟགས་པ་དང་། བྲག་གཡུ་དབྱེ་བ། སྤང་མའི་གཡུ། རིན་ཆེན་
བསྐྱར་བའི་གཡུའི་མན་ངག་གཡུ་རྗེད་པ་གསོ་བ་མིག་སེལ་བསེ་བྱིས་ཀྱི་མན་ངག་བསད་དང་གསོ་བ་གཉིས་ཏེ་བདུན་ཡོད།
རྩུར་མཁར་བའི་ལུགས་ཀྱི་རིན་ཆེན་གཡུ་ཡི་བཟོ་ཐབས་ནི། །བཙན་བོ་ལན་གསུམ་བུ་རྩེ་ལྷེ། །བཙན་བོ་ཅུང་ཟད་
ངན་པ་ན། །བསྐྱེད་ཚེ་ཚོགས་སྐྱེ་ངན་པ་འབྱུང་། །དེ་ཉིད་མཚོལ་རྩོད་གསུམ་མཉམ། །རྩོད་དག་ཀྱང་སྤང་གང་ལ། །རག་བྱེ་
བསྐྱེད་པ་རིག་པས་སྤྱུད། །ལ་བསྐྱར་སྤངས་ན་གཡུ་ལོགས་སོ། །

གཡུ་བཟོ་བའི་ལས་ཚོགས་ནི་ཤེལ་ཞོ་ལྷ། ཟངས་ཞོ་བདུན། དུལ་ཞོ་བརྒྱུད། གསེར་ཞོ་དོ། ཟེ་ཆ་ཞོ་བདུན། དེ་ལ་དུག་
དམར་འདོད་ན་ཟངས་བསྐྱར། དུག་དཀར་འདོད་ན་ཟངས་བསྐྱར། དུག་དཀར་འདོད་ན་ཤེལ་བསྐྱར། ལྷག་པོ་སུ་མེན་ལ་
འདོད་ན་དུལ་མདངས་ཆེ་བར་འདོད་ན་གསེར་སྐྱོན་དགོས་པར་བཤད།

ལག་ལེན་ནི་དང་པོ་ཤེལ་ཞིབ་པར་བཏགས་ལ་ཟེ་ཚུ་དང་བསྟེ། གསེར་དངུལ་ཟངས་གསུམ་དང་བསྟེས་ལ་ལྷགས་ཀོང་དུ་ལེགས་པར་བཞུགས་ལ་ལྷགས། འོན་ཀྱང་གཅིག་བཟླ་གཅིག་གིས་འདོན། གཅིག་མདངས་གཅིག་གིས་ལྷུང་བས། ལན་ལྔ་ནས་བདུན་གྱི་བར་དུ་བཞུགས་ལྷག་བྱས་པས་ཚད་མེད་པ་འབྱུང་། ཚང་ནང་དུ་བཅོས་པས་མདངས་ཐོན་པ་འོང་།

གཞན་ཡང་གསེར་དང་གཡུ་གཉིས་བསྟེས་ནས་རྒྱན་ཆ་བཟོ་བར་མ་ཟད། དེ་ཉིད་ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་མཚོན་པའི་ནང་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱ་སྟེ་ཡོད་པ་ནི་རྒྱ་ཁྱབ་དུ་མཚིས། དེ་ལྟ་བུའི་བསྟེས་སྤྱོད་བྱ་སྟེ་མེ་ཆེས་གནའ་བོའི་ཡིག་ཆའི་ནང་འཁོད་ཡོད་ལ། ལྷག་པར་དུ་བོན་གྱི་ཚོགས་སྐོར་གྱི་དཔེ་ཆ་མཁའ་གྲོང་གསང་མདོས་སྟུ། དེ་ནས་དབུ་ལ་ལ་ཐོད་བཅིངས། །ཁ་གསེར་ཁ་གཡུ་ཞལ་དུ་སྟར། །གསེར་དང་གཡུ་ཡི་སྒྲོན་མེ་བཏེགས། །མདའ་དར་ཕྱར་ལ་འདི་སྐད་དོ། །ཞེས་འཁོལ་ཡོད་ལ། ཚོགས་ཀྱི་དངོས་སྟུ་སྟེས་སྐབས། ཚོགས་སྟེས་མཁའ་དེས་ཁ་གསེར་ཞེས་གསེར་རྒྱན་གཅིག་ཁ་ནང་གི་གཡུས་དོས་སྟུ་འདོག་པའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བྱག་ལེན་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ཚོགས་ཀྱི་དེ་རིགས་ཀྱི་ནང་དོན་ནི་གསང་བ་སྟོན་ཀྱང་གྱི་གནད་ཡིན་པ་དང་། སྟོབ་དཔོན་བཟོན་འཛིན་རྣམས་དག་གིས་ཚོགས་ཀྱི་དེའི་གལ་ཆའི་རང་བཞིན་སྐོར་གསུངས་སྐབས། གཟེར་མིག་ལས་ཀྱང་། །ཁ་གསེར་ཁ་གཡུ་དོ་མཚར་བཀའ་ཡི་རྟགས་ཞེས་གསུངས།

གཞན་ཡང་ཁ་གསེར་དང་ཁ་གཡུ་ཞེས་པ་དེ་གཉིས་ནི་ཚང་དང་ཇའི་མཚོན་པར་ཡང་གོ་བ་ཡིན་ཏེ། གསེར་ལྷགས་པའི་ཕོར་བའི་ནང་དུ་ཚང་ངམ་ཇ་མཚོན་སྟེ་བར་གསེར་སྟེ་མས་དང་། གཡུ་རྒྱུང་ལྷགས་པའི་ཕོར་ནང་དུ་ཇ་མཚོན་སྟེ་བར་གསེར་ཕོར་གཡུ་སྟོན་ཞེས་ཟེར་སྟེ་ཡོད། ཡང་མཚོན་པ་སྟེ་ནང་གསང་གསུམ་གྱི་སྟོན་ཐོག་མར་སྟེ་སྐབས། བྱི་ཡི་མཚོན་པ་ནི་རི་མཐོན་པོའི་སྐད་དུ་རྩོད་ཀར་སྤྱངས་པའི་མཚོན་པ་དང་། རང་གི་མཚོན་པ་ནི་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་དང་རྩ་ཁང་དུ་གཡུ་སྟོན་པོ་སྤྱངས་པའི་མཚོན་པ། གསང་བའི་མཚོན་པ་ནི་ལྷ་གཡུ་ནས་རྒྱུད་སྟོང་སངས་སེམས་ཀྱི་མཚོན་པ་བཅས། བྱུང་པར་དུ་རྩ་ཡི་སྐྱ་ཚབ་འཛིག་རྟེན་དུ་ཕེབས་པའི་ཨ་ཕྱེ་དང་དགེ་བཞེན། རྒྱལ་པོ་དང་། སྲིད་པ་ཨ་པོ་རྟན་སོགས་བར་མ་ཚད་པར་འབྲེལ་བའི་མཚོན་པ་དང་། བསང་། ལྷུང་རྟ། ཐོག་རྩལ་བཅས་ནས་རྩལ་དཔེ་གྱི་རྒྱལ་དུ་མཚོན་པ་ཡིན།

བརྩེ་དུང་མཚོན་བྱེད་པའི་གཞུག་གཡུ

བོད་དུ་གཉེན་སྦྲིག་གི་ཚོགས་སྐབས་སྟུ་མནའ་མ་དེས་མག་པར་བརྩེ་དུང་གི་མཚོན་བྱེད་ཡིན་འོ་ཞེས་གཡུ་ཞེས་སྟོན་ལ། མག་པས་ཀྱང་མནའ་མར་གཞུག་གཡུ་འམ་ཐོད་གཡུ་ཞེས་པའི་གཡུ་ཞེས་ཀྱང་སྟོན་སྟེ་ཡོད། གཡུ་དེ་མནའ་མས་རང་གི་ཐོད་པར་བརྒྱན་པ་དང་སྟེ་བོ་གཞན་པ་ཞེས་གིས་གཡུ་བཤད་ཞེས་པའི་བཤད་པ་རྒྱག་སྟེ་ཡོད་པས་གཡུ་ནི་ཕོ་མོའི་དབར་གྱི་བརྩེ་དུང་གི་མཚོན་རྟགས་ཤིག་ཀྱང་ཡིན། གཞུག་གཡུ་ནི་གཅིག་ནས་བྱུང་མེད་ཀྱི་རྒྱན་ཆ་རྩ་ཆེན་ཞེས་ཡིན་ལ། གཉིས་ནས་རང་གི་དགའ་གོགས་སམ་ལྷ་བོར་བཅངས་པའི་མི་འགྲུར་བརྩེ་སེམས་ཀྱི་མཚོན་རྟགས་ཤིག་ཀྱང་ཡིན།

གཡུ་སྟོན་པོ་ཉིད་དེ་འབྱུང་བ་རྒྱ་ཡི་སྟོན་སྟུ་འདོག་ཅིང་། འབྱུང་བ་འདིས་གཡུ་དང་རྒྱ་ལོར། །ཁེ་དང་དབང་ཐང་སོགས་མཚོན། །ཁ་རྒྱན་དུ་བཤད་པ་བཞིན། བ་རིགས་དཀར་པོ་དུང་། མ་རིགས་སྟོན་པོ་གཡུ་ཞེས་གཡུ་འདི་མ་ཡི་རིགས་དང་། ལྷན་བྱ་ལོ་དང་། སྟེ་སྟེ་གཉིས་ཀྱི་རུས་པ་ལས་སྟེ་བའི་རུས་པ་མཚོན། ལྷག་ལྷ་མས་ “བྱ་མོ་ཁྱོད་རང་གཡུ་རྒྱུང་དུག་དཀར་འདུ” ཞེས་གསུངས་བ་དེ་ཡང་གནས་རྒྱལ་འདི་དང་འབྲེལ་བའི་དོན་གཅིག་ཡིན་པར་བསམ་ཀྱང་བརྟག་པར་བྱ།

གཡུ་ཡི་རིག་གནས་དང་རིན་ཐང་།

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དུས་ཡུན་རིང་མོའི་ནང་དུ་གདོང་མའི་དུས་སུ་དང་བོ་སློམ་འབྲུ་སྐོར་མོ་བྱས། བར་དུ་མངའ་མངོན་གྱི་དུས་སུ་རིན་ཆེན་གཟི་ཡིས་སྐོར་མོ་བྱས། བྱིས་སུ་གཡུ་སྐོར་མོ་བྱས་ཡོད་དེ། གཡུ་ཡི་དཔལ་འབྱོར་རིན་ཐང་གི་ཐང་དུ་མི་ལའི་རྣམ་ཐར་ལས། ཡུམ་བདག་མེད་མ་གནས་ཡུལ་འགྲིམ་སྐབས་ཡབ་ཡུམ་གཉིས་ཀྱིས་གཡུ་རྒྱུ་རྒྱུ་དོག་པོ་གཅིག་གསང་སྟབས་ཀྱིས་མི་ཚེའི་འཚོ་རྟེན་དུ་གནང་བ་དང་། དགོ་བཤེས་ཅེག་ཕུ་བས་མི་ལ་རས་བ་དགོང་སྤྱོད་གཡུ་ཞིག་ཁས་ལེན་བྱས་བ་ལྟ་བུས་མཚོན། གནའ་མའི་གཏམ་དཔེ་ལའང་། གཡུ་རྒྱག་དཀར་གྱིས་པ་ས་མི་སྟོང་ཞེས་རིན་པོ་ཆེ་གཡུའི་གོང་ཚད་གཞལ་དུ་མེད་པར་བསྟན་བ་སོགས་ཀྱིས་ཤེས་སྤྲོད།

གཡུ་ཡིས་ཐོབ་དང་གོ་ས་ཡང་མཚོན་ཏེ། གཡུ་ལ་གཡུང་དུང་བཞོས་པའི་བྱང་བྱ་སྟེ། བཅན་པོའི་དུས་སྐབས་སུ་བྱ་དགའི་རྟགས་མར་གནང་བའི་བྱང་བྱ་ལ་རིམ་བཤེན་བཟུང་བཟུང་ནི་གཡུ་གསེར། དུལ། བྲ་མེན། ཟངས། ལྷགས་ཡོད་པའི་ནང་ནས་མཐོ་ཤོས་ནི་གཡུ་ཡི་བྱང་བྱ་ཡིན་ཅིང་། དེ་ནི་རྒྱལ་པོའི་སྤྱོད་དང་། དགུང་སྟོན་ཆེན་པོ་ལ་མ་གཏོགས་གནང་སྟོལ་མེད།

ཡང་གཡུས་བཟོས་པའི་བྱང་བྱའི་ཐོག་གོ་གནས་སོགས་བཞོད་པའི་ཡི་གེ་གཡུའི་ཡིག་ཚང་ལ་རབ་གསེར་གཡུ་གཉིས། འབྲིང་དུལ་དང་ཕྲ་མེན། ཐ་མ་ཟངས་ཡིག་དང་ལྷགས་ཡིག་སྟེ་རྒྱག་པོ་རེ་རེ་ལ་ཆེ་ཆུང་གཉིས་བྱེ་བས་བཅུ་གཉིས་ཡོད། དགུང་སྟོན་ཆེན་པོ་ལ་གཡུ་ཡིག་ཆེན་པོ་གནང་བ་དང་། དགུང་སྟོན་འབྲིང་དང་ནང་སྟོན་ཆེན་པོ་ལ་གཡུ་ཡིག་ཆུང་དུ། བཀའ་སྟོན་ཐ་ཆུང་དང་བཀའ་ཡོ་གཡུ་འཚོས་པ་ཆེན་པོ་གསུམ་ལ་གསེར་ཡིག་ཆེན་པོ། རྒྱང་སྟོན་ཐ་ཆུང་དང་བཀའ་སྟོན་འབྲིང་ལ་གསེར་ཡིག་ཆུང་དུ། བཀའ་སྟོན་ཐ་ཆུང་ལ་ཕྲ་མེན་གྱི་ཡི་གེ་གནང་། གཞན་ཡང་ཚོས་གྲའི་སྟོན་དཔོན་དང་། སྤྱི་ལྷགས་མཐུན། རྟོད་སྤང་གྱི་དབང་སྟོན་རྣམས་ལ་དུལ་གྱི་ཡི་གེ་ཆེན་པོ་བྱིན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད།⁹

གནའ་མ་མོར་རྒྱལ་པོའི་སྤྱོད་ཞེས་རྒྱལ་སྤྱོད་འཁུངས་མ་ཐག་པའམ་ཡང་ན་སྲིད་སྲིར་འཁོད་སྐབས་མགྲིན་བར་གཡུ་སྟོན་མེད་ཅིག་བཏགས་ཏེ་ཆོ་སོག་གཟི་བྱིན་དང་མངའ་ཐང་དར་རྒྱུད་སོགས་ལ་འབྲེལ་བའི་རྟགས་མཚོན་འགངས་ཆེན་ཞིག་ཏུ་བརྗེ་བྱིང་། བཅུན་མོའི་དབུ་རྒྱན་དུ་ཡང་གཡུ་ཡི་རྒྱུ་པོ་སྤྱི་ལན་བྱུང་བའམ་དཔལ་བ་དང་སྤྱི་བོ་སོགས་སུ་བཏགས་ནས་རྒྱན་གྱི་མཚོག་ཏུ་འཛིན་བ་རེད། ལུས་རྟེན་གྱི་ལྷན་པར་གྱིས་བྱུང་མེད་རྣམས་ཀྱིས་མགོ་རྩ་འདྲིམས་ཤིང་སྤྱི་ལན་མཚུབ་དགྲིས་དང་གྱི་ཡི་ཤུབས། དཔལ་བོའི་རྒྱན་དུ་རྒྱུང་པའི་ཉམ་ལ་ཁྲ་གཡུ་བཏབ་བ་སོགས་བོད་ཀྱི་གནའ་རྒྱུས་ལས་གཡུ་ཡི་ཡིན་ཐང་དང་རིག་གནས་རྟོག་ཐུབ།

རྒྱ་གོང་གནའ་ཤུལ་དུ་བམ་རོ་སུམ་ཅུ་ཙམ་སྤྱོད་པའི་ཉེ་འགམ་ན། ས་དོང་བཅུ་ལྷག་གི་ནང་དུ་ལག་ཆ་ལྡེ་ཚོགས་དང་། རྒྱན་ཆ། སེམས་ཅན་གྱི་རུས་བ་ལྡེ་ཚོགས་བཅས་བརྟེན་པ་འདི་དག་ལ་དབྱུང་ན། གནའ་རྒྱུ་དེ་དག་ནི་མི་ཤི་བའི་རྗེས་སུ་རང་གི་གོས་རྒྱན། ལག་ཆ། གཅེས་ནོར་སོགས་ལྡན་དུ་སྤྱོད་པའི་རྟགས་ཡིན། སི་ཁྲོན་གྱི་སན་ཞིན་རྟོས་སོགས་ནས་གནའ་བོའི་བོད་ཀྱི་གཡུ་རྟེང་མང་པོ་བྱུང་ཡོད་པ་ལ་སྤྱི་ལྷན་དུ་ཞིབ་འཇུག་བྱ་དགོས་པར་འདོད།

ཡང་དཔེར་ཞིག་ལ། སི་ཁྲོན་གྱི་སན་ཞིན་ཏའེ་三星堆遗址 རིག་གནས་ཞེས་གནའ་ཤུལ་སྤྱོད་གཤམ་ལྡན་པ་ཅིག་བྱུང་བས་རྒྱུང་གོའི་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ལྷ་ལག་གཏོར་བས་མཐར་སླིག་ཐབས་མེད་པ་ཆགས་ལ། དེའི་ནང་དུ་གཡུ་མང་པོ་དང་བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་བང་སོ་མིག་དགུ་མ། སྤྱོད་ལྷག་ཏུ་བཀའ་བའི་སྤྱོད་ཆུལ་སོགས་བྱུང་བས་རིག་གནས་ཀྱི་རྒྱན་འདེད་ས་མེད་པས་བོད་ཡུལ་དུ་མི་འདེད་ག་ཡིན།

⁹ དུང་དཀར་ཚོག་མཚོན་ཆེན་མོར་གསལ།
¹⁰ མཁས་པའི་དགའ་སྟོན་ནང་གསལ།

ཞང་ཞུང་འོལ་མོ་ལུང་པས་གཡུ་ཡི་དགོས་པ་དང་དགེ་མཚན་དེ་བོད་ཡུལ་སྤྱི་དང་དེའི་མཐའ་འཁོར་དུ་བྱུང་བར་
 བྱེད་པའི་དུས་ནི་ཡལ་ཆེར་ལོ་ངོ་ ༢ ལྗོངས་ ༣ ལྗོངས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཡིན་པའི་ཏེ། དེ་དུས་གཡུང་དྭང་བོན་དག་གིས་ཞང་ཞུང་
 རས་སུ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་བཅོན་པོ་ལ་ཆེད་དུ་བཏང་བའི་སྐྱ་གཤེན་ནས་མཚོན་པས་བོད་ཡུལ་ཀུན་ཏུ་གཡུ་ཡི་བསྟན་པ་སྤེལ། དེ་
 མིན་དུས་རབས་ ༤ པའི་ནང་ལ་སོང་བཅོན་གྱི་མགུལ་གཡུ་མོན་མོ་ཐེགས་པ་དང་སྐོལ་མ་རང་བྱུང་གཉིས་ལྟ་བུ་ཡང་ན་ཞང་
 ཞུང་བྱུ་བུ་ཅན་གྱི་རྒྱལ་བོ་མངའ་འོག་ཏུ་བསྐྱབ་པ་ལ་བཅོན་པོ་ཉིད་ཀྱི་སྐྱ་ལྷམ་གྱིས་མ་པམ་གཡུ་མཚོའི་འབྲས་ནས་གཡུ་ཡི་སྤོང་
 བ་བསྐྱར་བའི་བད་བྱེད་པ་བཅས་བོད་དུ་གཡུ་ཡི་རིན་ཐང་བྱུང།

ཡང་མཚུར་སུ་དགོན་དུ་བཞུགས་པར་གྲགས་པའི་གཡུ་མིང་ཆེན་བརྟུ་གསུམ་ལྟར་
 བ་གཡུ་ལྟ་ལྟམ་རང་བྱོན། གཡུ་སྐྱལ་མགོ་མ། གཡུ་གནམ་ཚོན་ལྷུ་ཐེགས། གཡུ་སྐྱེ་ལོ་
 སྤངས་སོགས་བྱིན་ལྷབས་ཆེ་ལ་བསོད་ནམས་ལྡན་པ། དུས་རབས་ ༡༤ པར་རྗེ་ཙོང་ཁ་བ་
 ཆེན་པོས་ཡུམ་བདག་མེད་མའི་ལྷ་གཡུ་བྱིན་ཁ་ཆ་བ་དེ་གཙུག་ལག་ཁང་གི་རྩོ་བོ་ཡིད་
 བཞིན་ལོར་སུའི་ཙོད་བན་དཀྱིལ་དུ་སྤྱོད་ཆོས་ལ་སུལ་ཡོད་པ་དེ་ཡང་བོད་མིས་གཡུ་ལ་དངོས་
 འཛིན་བྱེད་སྤངས་དང་གཡུ་ཡི་རིན་ཐང་དང་རིག་གནས་མཚོན་པ་ཡིན།

དུས་རབས་ ༡༤ དང་ ༡༥ པའི་སྐབས་སུ་ལྷ་མ་གྲོང་བཞོན་གྱིས་རིན་ཆེན་བརྟུ་
 ཐབས་མཚན་དུས་རིན་ཆེན་གཡུ་རྩོ་ལའང་དམིགས་སུ་གསལ་བཤད་ཅིག་ཀྱང་གནང་ཡོད།
 ཡིན་ནའང་། དུས་རབས་ ༡༥ པའི་མགོ་ཙོན་ནས་བོད་མིས་གཡུ་ཡི་རིན་ཐང་གི་འདུ་ཤེས་དེ་
 རྗེ་རྒྱུད་དུ་སོང་ནས་ཡལ་ཆེར་གསོ་བ་རིག་པའི་སྤྱོད་སྤོམ་ཅན་དང་། ལམ་རྒྱུན་འཚོ་བའི་ཁ་ཁུར་དུ་དག་ཐོག་གི་གཡུ་བཤད་པ་
 དང་དོས་འཛིན་སྤུ་ལས་དོན་དངོས་སུ་གཡུ་ཡི་རིན་ཐང་དེ་བསྐྱུ་བེན་ཞེས་ལྟག་སྐྱ་མས་གསུངས་སྤྱོད་ཀྱང་འདུག།

གཡུ་དྭང་གི་སྤོང་བ་ཆགས་ལུགས་སུ་སྐོང་ང་ཆེན་པོ་ཞེས་པ་དེའང་དངོས་སུ་དབྱུད་ན་གཡུ་སྐོང་ཡིན་པ་དགོས།
 གཡུ་སྐོང་ལས་སྤང་བ་སྐྱ་ཚོགས་འཆར་བའི་འཛིན་རྟེན་ལངས་པ། འདི་ནི་བརྟན་པ་འགྱུར་བ་མེད་པའི་སྤྱིར་གཡུ་རྩོ་འདི་
 གཤེན་ཆོས་པ་དག་གིས་དགའ་བསུ་གནང་། མ་ཚད་བ་ཚོས་ལུགས་དེའི་མེད་ཡང་གཡུ་ཡི་བསྟན་པ་ཟེར། རྗེས་སུ་བརྗོད་ལུགས་
 འདི་ལ་འགྱུར་བ་ཕན་བུ་སོང་ནས་གཡུང་དྭང་ཞེས་འབོད། གཡུང་དྭང་གི་མིང་ཆོག་འདི་ནི་གདོད་མའི་གཤེན་གྱི་འབོད་
 ལུགས་ལྟར་ན་གཡུ་དྭང་ཞེས་གཡུ་ཡི་དོན་དུ་སྐྱར་ཡོད། འདི་ལྟར་ཆོག་དེ་ད་ལྟའི་བར་དུ་འང་སྟོད་མངའ་རིས་ཀྱི་ཡུལ་སྐད་དུ་
 མ་འགྱུར་པར་བསྐྱེད་ཡོད།

ང་ཚོས་ནམ་རྒྱུན་མཚོང་བའི་གཡུང་དྭང་གི་རི་མོ་ནང་བསྐོར་དེ་གཡུ་དྭང་ངམ་གཡུང་དྭང་མཚོན་ཐུབ་པའི་ཕྱག་རྒྱ་
 དུ་མའི་ཁོད་ཀྱི་ཡ་གྲུལ་གཅིག་ཡིན། འདི་གཡུ་ཡི་ཆོས་ཞེས་གཡུ་འདི་གྲུབ་མཐའ་འདི་ཡི་སྐྱ་དང་སོག་གི་རྣམ་པར་ཤར་ནས་སྐྱེ་
 བོ་མཚོ་དམན་མེད་པ་ཚང་མས་ལུས་སུ་རྒྱན་པའི་རིགས་དང་། འཚོ་བའི་ནང་སྤྱད་པའི་ཅ་དངོས་གང་ཅུང་། ཐ་ན་ཁང་བ་
 དང་སེམས་ཀྱི་སྤོང་སྐོང་གང་ཅུང་མདོག་སྟོན་པོ་བྱུག་ནས་གཡུ་ཡི་ཚུལ་དུ་བྱེད་པ་མང་།

མཚུག་བསྐྱབ་པའི་གཏམ།

མདོར་ན། གནའ་བོའི་དུས་སུ་གཡུ་ལ་དགའ་བའི་མི་རིགས་དང་རྒྱལ་ཁབ་སྐྱ་ཚོགས་ཡོད་ལ། བོད་ཡང་གཡུ་ཡི་ལོ་
 རྒྱས་རིང་བོ་ཡོད་པ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། བོད་ཡུལ་དུ་གཡུ་ཡི་སྤྱོད་སྤོམ་ཆེ་ལ་སྐབས་རེར་སྐོར་མོ་དང་། སྐབས་རེར་ཆོས་ལུགས་
 ཤིག་གམ་མཚམས་རེར་རིག་གནས་ཤིག་མཚོན་པ་ཡིན། གཞན་ཡང་སྐྱ་ལ་མཚོན་པ་དང་། དཔའ་བོ་ལ་གཟེངས་རྟགས། སྟོན་
 ཆེན་གྱི་ཐོབ་རྟགས་དང་། དམངས་ཀྱི་ཉེར་མཁོའི་ལག་ཆ། སྐྱེས་པོ་མའི་རྒྱུ་ཆ་སོགས་བཟོས་ཡོད་པ་འདི་དག་ལ་བསྟན་ན་
 སྐབས་ཤིག་བོད་མའི་ཤེས་རིག་ལག་རྩལ་གྱི་ཚད་དེ་སྐབས་དེའི་སྟོན་ཐོན་མི་རིགས་དག་ལས་གཟེངས་སུ་ཐོན་པ་ཞིག་བྱུང་
 ཡོད་པ་གསལ་བོ་རེད་དོ། །

དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

1. གངས་ཅན་རིག་མཛོད་དེབ་༡༥བ་བཟོ་རིག་ཉེར་མཐོ་བདམས་བསྐྱེགས། བོད་རྫོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་རྒྱན་ཁང་།
2. རྫོང་བཞོལ་སླ་མས་རིན་ཆེན་བརྟག་ཐབས།
3. ཟབ་མོའི་གཏེར་དང་གཏེར་སྟོན་གྲུབ་ཐོབ་ཇི་ལྟར་བྱོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་བཀོད་པ་རིན་ཆེན་བེད་ཡའི་ཕྱིང་པ།
4. ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་རྙིང་པ་རྒྱུངས་མོ་མདའ་ཁྱེར་གྱི་རྒྱུད་དུ།
5. སྐལ་ལྷན་ཉི་མས་བརྒྱམས་པའི་རིན་པོ་ཆེ་དང་ས་དྲོའི་སྟོན་གྱི་དོས་འཛིན་གསལ་སྟོན་མེ་ལོང་ཞེས་པ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། 2013ལོའི་ཟླ་6པའི་པར་ཐངས་གཉིས་པ།
6. ཏུང་དཀར་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ། ཀུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་རྒྱན་ཁང་།
7. ཤོ་སར་རྒྱུང་ལས་ཁ་ཆེ་གཡུ་རྫོང་།
8. ལོ་རྒྱུས་སློབ་བ་གྱི་གཡུ་ལི་སླ་མཚོན་བྱེད་ཅིག་ཡིན་པའི་སྐོར། ལའར་མེུ་བསམ་གཏུན།
9. རིན་ཆེན་གཡུ་ལི་རྣམ་བཤད། ལྷག་ཨོ་རྒྱན་ཚོས་འཕེལ།
10. དབྱུངས་སྟོན་ལམ་གྱིས་མཛད་པའི་སྦྱོར་བའི་ཚོས་དུག་གི་ཟེན་བྲིས།
11. གཡུའི་རྣམ་བཤད།
12. གཞུག་རྒྱན་གཡུ་ལི་བཤད་པ།